

Langs Franse stromen (2)

In een eerdere NVL-nieuwsbrief verscheen het eerste deel ervaringen met Zuidwest-Europese libellensoorten en hun biotopen.

GARDON

De Gardon is een stelsel van riviertjes dat ontspringt in de Cevennen en als één grote rivier bij het beroemde Romeinse aquaduct Pont-du-Gard de vlakke van de Rhône instroomt. Het bovenstroomse gebied deden wij van 19 tot en met 21 juli 1998 aan. We bezochten eerst de Gardon-de-Mialet. Het is een kleine rivier die door een diep dal stroomt. De bedding en oevers zijn hoofdzakelijk stenig. Hier en daar buigen bomen zich over het water of zijn er poelen van een hogere waterstand achtergebleven. Hier ziet het blauw van de Beek- (*Orthemum coerulescens*) en Zuidelijke oeverlibellen (*O. brunneum*) en de Platbuik (*Libellula depressa*). Ook juffers, zoals Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*) vinden er een heenkomen. Op de rivier leren we een paar kenmerkende soorten beter kennen, zoals Iberische beekjuffer (*Calopteryx xanthostoma*), Schemerlibel (*Boyeria irene*), Bronslibel (*Oxygastra curtisii*) en natuurlijk de Prachtlibel (*Macromia splendens*).

Bronslibel

De Bronslibel behoort tot de talrijkste riviersoorten. Op een plek waar wat bomen of struiken langs het water staan tref je al gauw een patrouillerend mannetje aan. Deze doet bij de eerste aanblik denken aan een Smaragdlibel (*Cordulia aenea*). De ogen staan wat groener van het bronzige lichaam af en de gele vlekken op de achterlijfsrug vallen behoorlijk op. Bij het mannetje vormt een kiel op het tiende segment de laatste en opvallendste schakel in deze keten. Doordat de kiel vrij groot is en de achterlijfspunt omhoog wordt gehouden is dit gele accent het meest opvallende kenmerk van een passerende Bronslibel. Langs de Gardon-de-St.Jean vonden we tientallen larvehuidjes van de soort. Het zijn langpotige, harige huidjes zonder opvallende dorens. Bronslibellen lijken het liefst hangend in horizontale houding uit te sluipen, bijvoorbeeld onder een afgekalfde oever of overhangende boomtak. Rond de stam van een in de rivier leunende boom hangen ze soms wel twee- of driedik op elkaar.

Prachtlibel

Deze tot de verbeelding sprekende soort was misschien wel het hoofddoel van onze reis. We vonden slechts één mannetje dat we op 19 en 20 juli konden waarnemen op de Gardon-de-Mialet. Op dit punt creëert een kleine stuw een kalm, kraakhelder stuk met afwisselend diepe en ondiepe delen, omgeven door rotsen en bos. Door het formaat (ongeveer Blauwe glazenmaker) en het zwarte lichaam met gele tekening is de eerste indruk die van een bronlibel. De achterlijfsknuts valt echter bijzonder op doordat deze hoog wordt gedragen en aan de voorzijde is aangezet met een grote gele vlek. We zagen het exemplaar enkele malen met een stevige vaart over de rivier passeren, onbereikbaar voor ons net. De spectaculaire larvehuidjes konden we evenmin vinden.

VIDOURLLE

De Vidourle bij Sommières was het zwarte blad in ons reisverslag (22 juli). Aan het eind van de jaren tachtig kwam hier nog een complete rivierfauna met Prachtlibel en

Gevorkte rombout (*Gomphus graslinii*) voor (Grand, 1988; 1989). Stuwen hebben de rivier in een roerloze, troebel-groene visvijver veranderd met bijbehorende libellenfauna van Gewone oeverlibel (*Orthemum cancellatum*) en Vuurlibel (*Crocothemis erythraea*). De weinige ondiepe stukken zijn bekleed met algenpluche en ruiken naar rotte vis. Niet alles is verdwenen, we konden nog Koperen beekjuffer (*Calopteryx haemorrhoidalis*), Oranje breedscheenjuffer (*Platycnemis acutipennis*) en Kleine tanglibel (*Onychogomphus forcipatus*) noteren, maar de schoonheid lijkt toch in stilstand gesmoord. Veel rivieren in Frankrijk worden gestuwd voor electriciteit, irrigatie of viskweek. Dit heeft dramatische gevolgen voor unieke rivierfauna die hier voorkwam (Boudot, 1989).

TARN

Van 23 tot en met 25 juli bezocht ik de vallei ten westen van Millau. Het is hier schitterend. De vallei is ruimer en groener dan die van de Gardons. Bovendien zijn grote stukken nog vrij van toerisme zodat je de libellen niet tussen de blote buiken van de badgasten hoeft te ontwaren. Overal groeien verwilderde vlinderstruiken waar het duizelt van kleurige vleugels. De rivier zelf is behoorlijk breed en rustig. Over lange stukken stroomt hij traag en ondiep over een stenige bodem, regelmatig onderbroken door stroomversnellingen. Dammen bij Le Truel en Pinet brengen de rivier vanaf St.Rome-de-Tarn vrijwel tot stilstand, maar ook hier is het water helder en laten de typische riviersoorten zich zien. De diepe vallei en de hoge waterstand maken het hier echter vrijwel onmogelijk om bij de oever te komen. Rustig de rivier afzakken in een kano lijkt hier de beste optie. Dit deel van de Tarn is beroemd om de Prachtlibel. Hier voert Jean-Louis Dommanget al sinds 1979 zijn onderzoek naar diens ecologie uit (Dommanget, 1995). Ik kon de soort hier echter niet vinden, vermoedelijk omdat het laat in de vliegtijd was. De beste tijd is van half juni tot half juli.

Gevorkte rombout

Net als de Prachtlibel komt de Gevorkte rombout enkel in de rivieren van Zuid-Frankrijk en Iberië voor. Hoewel hij her en der talrijk schijnt voor te komen vond ik slechts twee mannetjes langs de Tarn. Dit is wel anders dan Belle (1983) die beschrijft hoe hij op één plek aan de Tarn 47 exemplaren verzamelde. Wellicht is de soort door de aanleg van stuwen achteruit gegaan (Suhling & Müller, 1996). Beide mannetjes hielden vanaf een over het water buigende tak een klein territorium in de gaten.

Zuidelijke bronlibel

Langs de steile wanden van het dal sippelen nietige beekjes omlaag. Vaak zijn het niet meer dan druipende plekken op de helling. Dit is de voortplantingsbiotoop van de Zuidelijke bronlibel (*Cordulegaster bidentata*). Grotere, vlakkere beken worden altijd opgeluisterd met de kalme inspectievlucht van een Gewone bronlibel (*C. boltonii*). De imago's van beide zijn jagend langs de wegen van het dal aan te treffen. Door hun trage en voorspelbare vlucht zijn ze gemakkelijk te vangen. Dit stelde mij in staat vijf mannetjes en vier vrouwtjes van de Zuidelijke bronlibel nader te bekijken. Daarbij viel op dat alle vrouwtjes zwarte voorranders hadden, zoals dat volgens de boekjes hoort, maar dat alle mannetjes deze geel hadden. Ik nam éénmaal een ei-afzettend vrouwtje van deze soort waar. Zij deed dit in terrasjes met kalm water ter grootte van een handpalm in een enigszins getrapte beekje. Het zoeken naar larvehuidjes

leverde enkel twee halve huidjes op. Omdat dergelijke beken ook geulen vormen waarlangs regenwater omlaag raast worden de huidjes snel losgeslagen en blijven ze niet lang heel.

K.-D.B. Dijkstra

Literatuur

- BELLE, J., 1983. Some interesting Odonata Anisoptera from the Tarn, France. *Entomologische Berichten* 43(6): 93-95.
- BOUDOT, J.-P., 1989. Modifications apportées à la faune odonotologique d'un cours d'eau par la construction du barrage de La Rouvière (Gard). *Martinia* 5(4): 87-89.
- DOMMANGET, J.-L., 1995. Recherches étho-écologiques sur *Macromia splendens* dans les départements de l'Aveyron et du Tarn. *Bulletin de la Société entomologique de France* 100(5): 535-537.
- GRAND, D., 1988. Confirmation de la présence dans le Gard (30) et l'Herault (34) de *Macromia splendens* (Pictet, 1843) (Odonata, Anisoptera, Corduliidae). *Martinia* 4(4): 97-101.
- GRAND, D., 1989. Sur les traces de *Macromia splendens* (Pictet, 1843) en France Méditerranéenne (Odonata, Anisoptera: Corduliidae). *Martinia* 5(3): 59-63.
- SCHÜTTE, C., & F. SUHLING, 1997. Beobachtungen zum Fortpflanzungsverhalten von *Macromia splendens* (Pictet) (Anisoptera: Corduliidae). *Libellula* 16(1/2): 81-84.
- SUHLING, F., & O. MÜLLER, 1996. Die Flussjungfern Europas. Die Neue Brehm-Bücherei.

Oproep voor Franse waarnemingen

De afgelopen jaren zijn vele Nederlandse libellenwaarnemers in Frankrijk op vakantie geweest. In een land dat vele malen groter is dan het onze, maar waar echter minder waarnemers actief zijn kunnen ze alle waarnemingen goed gebruiken. Stuur dus je waarnemingen, met zeer duidelijke indicatie van locaties, naar

Jean-Louis Dommanget
van de *Société Française d'Odonatologie*
7 rue Lamartine
F-78390 Bois-d'Arcy, France
e-mail: j-l.dommanget@wanadoo.fr

1999 International Congress of Odonatology and 1st Symposium of the Worldwide Dragonfly Association (WDA)

Colgate University, Hamilton, New York 13346, USA
11-16 July 1999

Colgate University is hosting this Congress/Symposium and cordially invites all those with an interest in dragonflies to participate in what promises to be a happy and stimulating week among like-minded folk. There will be scientific

sessions, informal presentations, field trips, boat trips, picnics, mid-Symposium tours and many other special events - all in picturesque upstate New York.

The University's scenic campus overlooks Hamilton, a small town surrounded by woods, rolling hills, and farmlands. Housing will be in comfortable, modern units complete with air conditioning and laundry facilities, and within easy access of splendid recreational facilities and country walks.

Hamilton is an hour's drive from Syracuse, easily reached by air from other major airports such as Philadelphia, Chicago, and New York. Transport arrangements to Hamilton will be made to assist participants flying in to Syracuse.

Special programmes are being arranged for accompanying family members, including children.

Papers and/or posters on the behaviour, ecology, taxonomy, physiology and conservation of Odonata are invited. There will also be Informal sessions at which films, videos, slide shows, etc. will be welcome.

The deadline for registration and submission of Abstracts (250 words) is March 1st. Please send these to Dr. Vicky McMillan (address below).

At the end of the week, participants may wish to attend one or both of two post-Symposium tours: to the beautiful Adirondack Mountains (17-20 July) and then (21-25 July) further afield to the lakes, forests, and rivers of Minnesota. A preliminary estimate of costs can be found on the Congress Webpages (see below) - but, for those without access to the internet, it will be sent to you on request (address below)

Anyone at all interested in attending the Symposium is requested to write for an "Interest Form". Those who have more serious intentions of attending should apply for a "Registration Form" - via the Web or by snailmail. (see below).

For Interest Forms, Registration Forms and for ALL information (Nfid- & Post-Symposium tours, accommodation choices, dietary requests, etc.) as well as on the above subjects, contact one or other of the Congress co-organisers:

Dr. Janet Rith, River's Edge Geographics, P.O.Box453, Bemidj, MN 56601, USA or

Dr. Vicky McMillan, Biology Department, Colgate University, Hamilton, NY 13346, USA

The Congress web site is at

<http://departments.colgate.edu/biology/Dragonfly.htm>

The Organisers and the members of the WDA Board of Trustees will all do their very best to ensure the occasion is a happy one. We hope to see you!!!